

MOBA-NYTT

2018

Mange ungdommer svarer på kostholdskjemaet

Oda Myrvold fra Hovin og Vegard Oksum Eidsheim fra Stavern er heldige vinnere av en smarttelefon. De er trukket ut blant de mange ungdommene som har sendt inn kostholdskjemaet til MoBa.

Skjemaet ble sendt ut til 21 612 trettenåringer i MoBa for første gang i desember 2017. Allerede fem måneder etterpå hadde omtrent 9000 ungdommer besvart. Fordi det kom inn så mange svar, valgte vi å trekke to vinnere blant de som leverte skjemaet de første månedene.

Vegard var en av vinnerne. Han synes kostholdskjemaet var helt greit å svare på. Han brukte cirka femten minutter på det, sier han på telefon fra Stavern.

Vegard forteller at han nettopp har lært på skolen hvor viktig kostholdet er for helsen.

– Det er sjokkerende hvor mye usunn mat vi får i oss, sier han.

Kostholdskjemaet kartlegger hele kostholdet til ungdommer, og vil gi grunnlag for viktig framtidig forskning. Vil man bli kjent med ungdommers kostvaner, må man spørre dem selv. Når barna var små var det lettere å spørre mødrene.

NESTE TREKNING

Blant dem som sender inn skjemaet, skal det to ganger i året (i mai og november) trekkes en vinner blant de som har levert skjema siden forrige trekning.

Ved neste trekning i november 2018 trekkes det 1 vinner blant de som leverte skjemaet etter 04.04.2018.

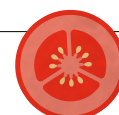
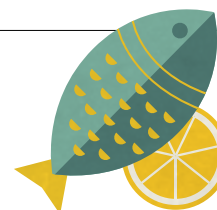

MoBa deltaker Vegard Oksum Eidsheim.

*

Om kostholdskjemaet

Vi ønsker å finne ut hva ungdommer spiser, og hvordan kostholdet påvirker helsen deres nå og senere i livet. Kostholdskjemaet til 13-åringene har spørsmål om ungdommenes spisevaner og livsstil, og fylles ut av ungdommene selv. Kostholdskjemaet sendes ut jevnlig til deltakere i MoBa, etter hvert som de har fylt 13 år og 8 måneder.

*

Språk- og læringsstudien (SOL)

Vi holder aktiviteten oppe

Nytt skoleskjema til 5. klasselærere er sendt ut, et nytt prosjekt om kvalitet i barnehagen har startet opp, og en ny rapport kommer i oktober, sier prosjektleder for SOL Mari Vaage Wang.

MARI VAAGE WANG
Forsker

I høst startet prosjektet MoBaKinder i SOL. I den forbindelse har SOL fått to nye stipendiater, og lyser ut en forskerstilling i disse dager. Sammen med nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere skal forskerne undersøke langtidskonsekvensene av kvalitet i barnehagen.

– I første omgang skal vi undersøke barnehagens betydning for barnas psykiske helse og livskvalitet etter at de har begynt på skolen. Etter hvert skal vi også undersøke om kvalitet i barnehagen kan bety noe for skoleresultater, forteller Wang.

Forskerne undersøker dette ved å koble sammen data fra spørreskjemaene i MoBa med diagnoser fra Norsk pasientregister og resultater fra nasjonale prøver. Dataene som skal brukes i prosjektet er ferdig samlet inn.

MoBaKinder er finansiert av Forskningsrådet gjennom programmet BEDREHELSE.

SAMLER INN DATA FRA LÆRERNE I 5. KLASSE

SOL er nå i ferd med å samle inn nye data fra lærerne når barna går i 5. klasse. Dette gjelder deltakere født i 2007, 2008 og 2009. Skjemaet er elektronisk, og første utsending ble gjort før sommerferien.

Forrige utsending av femteklaseskjemaet ble dessverre sendt ut litt tett på sommerferien, men SOL-medarbeiderne er i ferd med å sende ut påminnelse og nye instruksjoner.

RAPPORT OM OVERGANG FRA BARNEHAGE TIL SKOLE

Snart kommer den sjuende rapporten fra SOL. Den vil handle om overgangen fra barnehage til skole, og gir en forsmak på hva vi kan vente oss fra MoBaKinder. I denne rapporten skriver SOL-medarbeiderne om aktuelle temaer som kjønnsforskjeller, lekser, lek og læring i barnehagen, spesialundervisning, og om barn født sent på året.

Selv om vi først og fremst er opptatt av å gjøre god forskning, er det spennende at denne rapporten kan bli viktig for samfunnsdebatten rundt disse temaene, avslutter Mari Vaage Wang.

Foto: Shutterstock / Rawpixel.com

Oftere høyt blodtrykk blant kvinner med svangerskapskomplikasjoner

Komplikasjoner i svangerskapet som høyt blodtrykk, for tidlig fødsel, svangerskapsforgiftning og diabetes, peker ut kvinner som er i risikozonen for høyt blodtrykk senere i livet.

[Les hele saken](#)

For tidlig fødsel kan gi ADHD-symptomer

Barn som fødes mer enn seks uker for tidlig, har økt risiko for ADHD-symptomer. Det viser resultater i en studie fra Folkehelseinstituttet.

[Les hele saken](#)

Det er trygt med fast føde fra fire måneders alder

Dersom barnet ammes, har det ingen betydning for sykdomsrisikoen om barnet starter med fast føde fra fire eller seks måneders alder. Dette viser resultater fra fire ulike studier fra MoBa

[Les hele saken](#)

Miljøgifter i mor øker risikoen for ADHD hos barn

Dersom gravide har mye av en type plastmykningsstoff (ftalater) i kroppen, øker risikoen for ADHD hos barnet. Men det er ikke kartlagt om disse stoffene er en direkte årsak til ADHD

[Les hele saken](#)

Foto: Shutterstock / Halfpoint

Forskning på vitamin D og svangerskapsforgiftning

Nye funn fra en stor MoBa-studie gir ingen holdepunkter for at gravide kvinner bør ta ekstra vitamin D-tilskudd utover det som er anbefalt for befolkningen generelt.

MARIA CHRISTINE MAGNUS
Forsker

Anbefalingen for alle voksne er 10 mikrogram hver dag, som tilsvarer en barneskje tran. Enkelte tidligere studier har antydnet at ekstra vitamin D-tilskudd under svangerskapet kan være gunstig for å beskytte mot svangerskapsforgiftning, men disse studiene har vært for små til å komme med en sikker konklusjon. Takket være det store antallet deltakere i MoBa så har forskere nå klart å forstå dette bedre.

Forsker Maria C. Magnus fra Senter for fruktbarhet og helse ved FHI har ledet en internasjonal gruppe med forskere som har delt ulike datasett. Totalt 3 388 kvinner med svangerskapsforgiftning og 6 059 kontroller ble

inkludert. Dette er det største datamaterialet benyttet til forskning på D-vitamins betydning for gravides blodtrykk og risiko for svangerskapsforgiftning i verden.

– Vår studie viser at D-vitaminer ikke beskytter gravide mot høyt blodtrykk eller svangerskapsforgiftning. Det er derfor ingen holdepunkter for å anbefale at gravide skal ta mer enn det som er anbefalt i befolkningen generelt, sier førsteforfatter Maria C. Magnus.

Studien ble publisert i tidsskriftet BMJ i juni 2018.

▼

[Les hele forskningsartikkelen her \(på engelsk\).](#)

Sosioøkonomiske forskjeller i vektutvikling hos ungdom

NY
STUDIE

I studien «Sosioøkonomiske forskjeller i vektutvikling hos ungdom: trender, mekanismer og potensielle intervensjoner» skal forskerne undersøke sosiale forskjeller i vektutvikling fra fødsel til 14-årsalder.

MEKDES GEBREMARIAM
MoBa-forsker

I tillegg vil de også utforske intervensjoner som potensielt kan redusere sosiale ulikheter i barndomsfedme og -overvekt.

Studien kommer til å bruke data fra MoBa som:

- > Vekt og høyde av barna fra ulike aldre.
- > Indikatorer på sosioøkonomisk status hos foreldrene (som inntekt, utdanning og type jobb).
- > Faktorer knyttet til barnas vekt (eks. kosthold, fysisk aktivitet) hos både foreldrene og barna.

En av hovedforskerne bak studien er Mekdes Gebremariam fra Universitetet i Oslo. Hun forklarer at selv om det er vanskelig å gjøre noe med foreldrenes sosioøkonomiske status, er det enkelte ting i familien eller i miljøet som kan endres, og som kan redusere sosiale ulikheter i barndomsfedme og -overvekt.

–Studien vil gi verdifull informasjon om tiltak som tar sikte på å redusere ulikheter i overvekt

og fedme. Den vil også gi oss informasjon om når disse tiltakene skal igangsettes ved å finne ut når og hvordan samfunnsøkonomiske forskjeller i kroppsvekt utvikles, sier Mekdes Gebremariam.

OM SOSIOØKONOMISKE HELSEFORSKJELLER

Sosiale forskjeller i helse er en velkjent utfordring i folkehelsearbeidet - også blant barn og unge, hvor dette gjenspeiles i sunnere helsevaner og lavere forekomst av overvekt og fedme blant dem som har foreldre med høy sosial status. Det har imidlertid vist seg vanskelig å redusere disse forskjellene. Dette kan skyldes dårlig forståelse av årsaksfaktorene bak forskjellene eller hvilke tiltak som er mest effektive.

Studien støttes av Forskningsrådet og ledes av Universitetet i Oslo, i samarbeid med Folkehelseinstituttet og andre nasjonale og internasjonale forskningsinstitutter.

Verdifulle data

Dataene i MoBa er svært verdifulle for forskere over hele verden, og flere nye spennende forskningsprosjekter starter opp hvert år. De fleste av prosjektene er et samarbeid mellom forskere ved Folkehelseinstituttet og forskere ved andre forskningsinstitutter i både Norge og utlandet. Her er noen av de nyeste:

Forholdet mellom mors hyperkolesterolemi i svangerskap og kolesterolnivåer hos barnet

Hovedformålet med studien er å undersøke sammenhengen mellom mors kolesterol i svangerskap et og kolesterol hos barnet, samt å undersøke sammenhengen med mors kost, og barnets og mors kolesterol nivå.

▼

[Les mer om prosjektet.](#)

Mors seleninntak og selenstatus under graviditet i forhold til graviditetsutfall

Hovedmålet med dette prosjektet er å undersøke om inntak av selen under svangerskapet påvirker svangerskapets lengde, samt barnets fødselsvekt, vekst og neurologisk utvikling.

▼

[Les mer om prosjektet.](#)

Kort- og langtidseffekter av prenatal eksponering av mors angst på barnets oppførsel

Formålet med dette prosjektet er å studere sammenhengen mellom eksponering for angst i svangerskapet og senere atferd hos barnet.

▼

[Les mer om prosjektet.](#)

Folat, paracetamol og feber under svangerskapet og kognisjon hos barnet

Formålet med dette prosjektet er å belyse hvorvidt bruken av folat og paracetamol under svangerskapet kan påvirke IQ, arbeidsminne og språkutvikling hos barnet.

▼

[Les mer om prosjektet.](#)

Mors kosthold før svangerskapet og helseutfall for barn

Hovedmålet med studien er å undersøke om mors kosthold før svangerskap påvirker helseutfall hos nyfødte.

▼

[Les mer om prosjektet.](#)

Nye regler sikrer at MoBa-materialet ditt ikke blir brukt opp!

Hver gang forskere får lov til å bruke blod eller urin som vi har samlet fra dere i biobanken vår, blir det bittelitt mindre igjen. Nå har det kommet en ny forskrift (regel) som gjør at resultatene fra analysene kan gjenbrukes av andre forskere i stedet for å ta ut nye prøver.

Dette betyr at det verdifulle materialet ikke vil bli brukt opp like fort, slik at vi kan forske på dataene som er samlet inn fra dere i mange år fremover!

ANALYSERESULTATER KAN BRUKES IGJEN

Biobanken i MoBa inneholder blodprøver, navlestrengsblod, urinprøver og annet biologisk materiale av stor forskningsmessig verdi. Dette materialet forbrukes imidlertid gjennom analyser i forskningsprosjekter, og for noen typer materiale begynner volumet som er igjen å bli lite.

I den nye forskriften om befolkningsbaserte helseundersøkelser, er det åpnet for at analyseresultater kan tilbakeføres fra forskningsprosjekter til helseundersøkelsen. I praksis betyr det at dersom en blodprøve er analysert på en bestemt måte i ett prosjekt, vil et annet prosjekt kunne gjenbruke dette analyseresultatet i stedet for å analysere nye blodprøver.

STRENGERE PERSONVERN

Nye personvernregler i EU har gjort at regjeringen stiller enda høyere krav til behandling av

personopplysninger. I de tilfeller hvor analyseresultater blir tilbakeført til helseundersøkelsen, vil den tilbakeførte informasjonen være omfattet av forskriftens bestemmelser om deltakernes rettigheter til innsyn, retting, sletting mv. **V**

[Les mer om saken her.](#)

Vi ønsker dere alle en riktig god jul og et godt nytt år!

Redaksjon:

Per Magnus (ansvarlig redaktør),
Rebecca Bruu Carver, Nina Hovland
og Ingvild Bokn

Kontakt oss her:

morbarn@fhi.no